

Riktlinje

Vård och omsorg

Riktlinje för hälso- och sjukvårdsåtgärder samt delegering

Beslutad av: Vård- och omsorgsnämnden

Datum och paragraf: 2026-02-16, §23

Dokumentansvarig: Medicinskt ansvarig
sjuksköterska

Gäller från: 2026-03-01

Diarienummer: VON 2025-163

**GULLSPÅNGS
KOMMUN**

Innehåll

Inledning.....	3
Bakgrund	3
Definitioner och begrepp.....	4
Ordinationsprocessen	5
Eget yrkesansvar	6
Delegering	6
Ansvar vid delegering	6
Uppföljning av delegering.....	7
Återkalla delegering	7
Riskanalys inför delegering.....	7
Delegering mellan vårdgivare	8
Hälso-och sjukvårdsåtgärder A - D	8
Arbetsterapeut	8
Fysioterapeut/sjukgymnast.....	10
Sjuksköterska	12
Referenser.....	16
Bilaga 1 Riskmatris	17
Bilaga 2 Mall Dokumentation av riskbedömning	18

Inledning

För att upprätthålla kvalitet och säkerhet kring hälso- och sjukvårdsåtgärder samt delegering har medicinskt ansvariga sjuksköterskor i Skaraborgs kommuner upprättat en gemensam riktlinje.

Riktlinjen skapades första gången 2010-05-10 och har av MAS-nätverket sedan reviderats 2013-05-21, 2017-03-01, 2019-11-08, 2022-04-01 samt 2026-01-30.

Bakgrund

Kommunens hälso- och sjukvårdsansvar regleras i Hälso- och sjukvårdslagen (HSL 2017:30) och bygger till vissa delar på beslut enligt Socialtjänstlag (SoL 2025:400) och beviljade insatser enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS 1993:387). I Västra Götaland finns avtal som reglerar hälso- och sjukvårdsansvaret mellan de 49 kommunerna och Västragötalandsregionen. Av avtalet framgår att kommunen ska erbjuda en god hälso- och sjukvård till personer med beslut om särskilt boende, bostad med särskild service samt under vistelsetiden till personer med beslut om dagverksamhet (SoL) samt i daglig verksamhet (LSS).

Enligt Hälso- och sjukvårdslagen kap. 11 ska det i den kommunala primärvården finnas en eller flera medicinskt ansvariga sjuksköterskor (MAS). För verksamheter som arbetar överhängande med rehabilitering kan det i stället finnas medicinskt ansvarig för rehabilitering (MAR). MAS bär det yttersta ansvaret för att delegeringar sker på ett säkert och korrekt sätt genom att ta fram riktlinjer och rutiner för hur och när delegering får ske (Patientsäkerhetslagen 6 kap).

Hälso- och sjukvårdsåtgärder inom den kommunala primärvården omfattar omvårdnad, rehabilitering och utförande av medicinska ordinationer. Åtgärderna spänner över ett brett fält på olika nivåer. Inom den kommunala primärvården finns tre yrkeskategorier som är hälso- och sjukvårdspersonal: legitimerad arbetsterapeut, legitimerad fysioterapeut och legitimerad sjuksköterska. Dessa yrkeskategorier har formell kompetens för sina respektive hälso- och sjukvårdsåtgärder. Till den kommunala primärvården hör förutom den legitimerade personalen den vård- och omsorgspersonal som utför hälso- och sjukvårdsåtgärder.

Riktlinje för hälso-och sjukvårdsåtgärder samt delegering är en beskrivning av vilka hälso- och sjukvårdsåtgärder som utförs i den kommunala primärvården samt vilka hälso- och sjukvårdsåtgärder som kan bli föremål för delegering, förenligt med god och säker vård.

Enligt patientsäkerhetslagen (2010:659) är hälso- och sjukvårdspersonal skyldiga att bidra till en hög patientsäkerhet samt att utföra sitt arbete i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. En patient ska ges sakkunnig och omsorgsfull hälso- och sjukvård som uppfyller dessa krav. Vården ska så långt som möjligt utformas och genomföras i samråd med patienten.

Legitimerad personal ska kontinuerligt utveckla och fördjupa sin yrkeskompetens utifrån forskning och ett kritiskt reflekterande förhållningssätt samt arbeta förebyggande och behandlande, med specifik omvårdnad och/eller rehabilitering/habilitering.

Definitioner och begrepp

Hälsa- och sjukvård

Åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador

Instruktion

Information som beskriver hur något ska utföras

Ordination

Beslut av behörig hälso- och sjukvårdspersonal som är avsett att påverka en patients hälsotillstånd genom en hälso- och sjukvårdsåtgärd

Handledning

Råd och stöd vid eller inför utförande av en hälso- och sjukvårdsuppgift.

Egenvård

Med egenvård avses en hälso- och sjukvårdsåtgärd som behandlande hälso- och sjukvårdspersonal har bedömt att en patient kan utföra åtgärden själv eller med hjälp av någon annan. Lag (2022:1250) om egenvård.

Specifik

Bestämd, av särskilt slag.

Formell kompetens

Legitimation för yrket eller godkänd högskoleutbildning som leder till yrkesexamen enligt särskild examensbeskrivning. Utöver sådan utbildning kan för vissa arbetsuppgifter formell kompetens förvärfvas genom för yrket fastställd specialistutbildning eller genom särskilda kurser inom yrket.

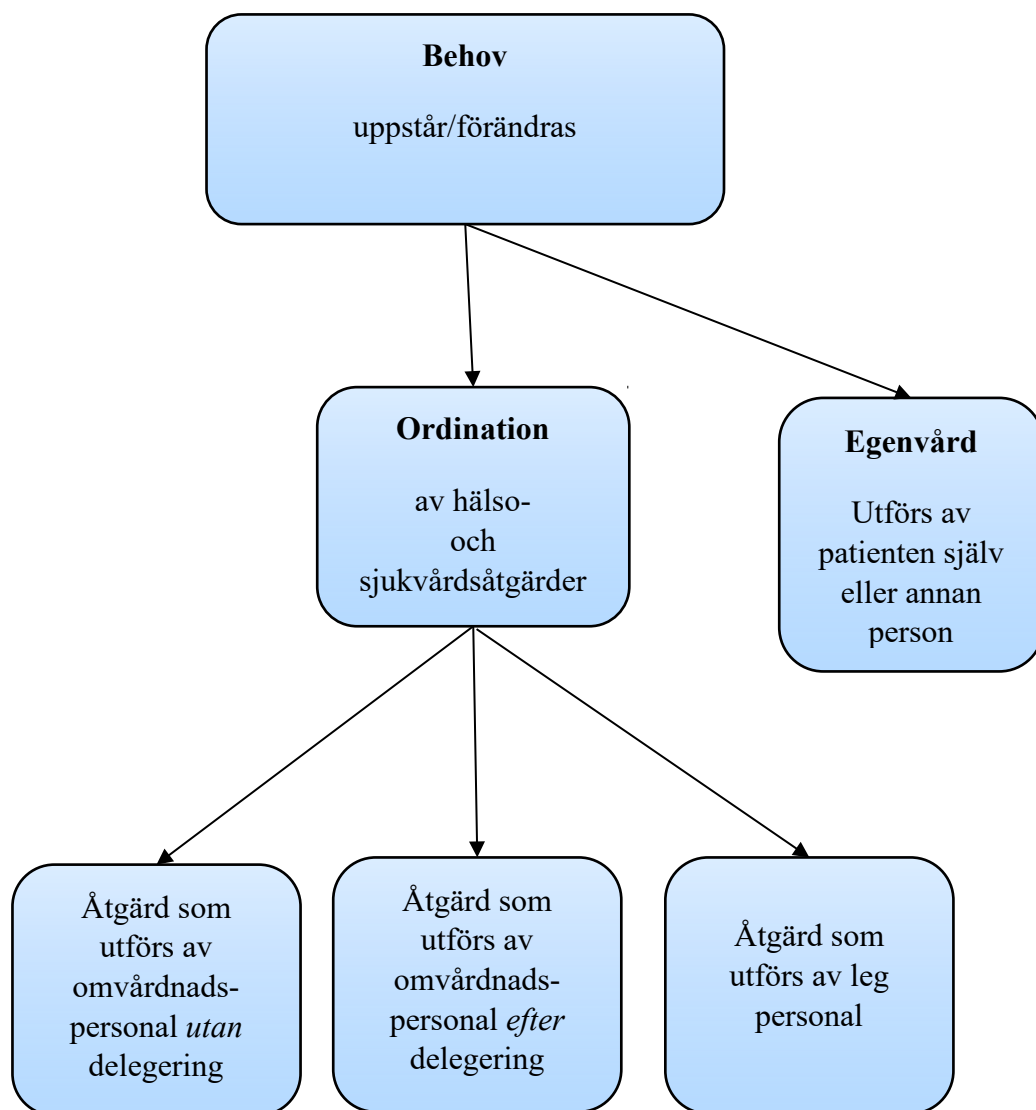
Reell kompetens

Delegeringsmottagaren ska ha reell kompetens för den aktuella hälso- och sjukvårdsåtgärden. Hen skall genom erfarenhet i sin praktiska yrkesverksamhet eller genom fortbildning kunna uppvisa sin kompetens för den hälso- och sjukvårdsåtgärd som avses att delegeras.

Ordinationsprocessen

När behov av hälso- och sjukvård uppstår eller förändras gör legitimerad personal en bedömning som kan resultera i en behandlande åtgärd. Åtgärden dokumenteras som en ordination där det framgår vad som ska utföras och i vilken omfattning. Ordinationen följs av en instruktion där det framgår hur åtgärden ska genomföras.

Legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal kan även göra bedömningen att en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård.

Eget yrkesansvar

Hälso- och sjukvårdspersonal ska utföra sitt arbete i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. En patient ska ges sakkunnig och omsorgsfull hälso- och sjukvård som uppfyller dessa krav. Vården ska så långt som möjligt utformas och genomföras i samråd med patienten. Patienten ska visas omtanke och respekt (PSL 6 kap. 1 §).

Den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonal bär själv ansvaret för hur hen fullgör sina arbetsuppgifter. Detta innebär ingen inskränkning i vårdgivarens ansvar (PSL 6 kap 2§).

Verksamhetschefen har ansvar för att säkerställa tillgången till personal, lokaler och utrustning som krävs för att ge god vård (HSL 5 kap. 2 §).

Hälso- och sjukvårdspersonal är skyldig att bidra till hög patientsäkerhet genom att till vårdgivaren rapportera risker för vårdskador samt incidenter som har medfört eller kunnat medföra vårdskada (PSL 6 kap. 4 §).

Delegering

Enligt 6 kap. 3 § i patientsäkerhetslagen får den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonal överlåta en arbetsuppgift till en annan person, då det är förenligt med kravet på en god och säker vård.

Den som genom ett beslut om delegering får iordningställa, administrera eller överlämna läkemedel ska ha dokumenterade kunskaper om hantering av läkemedel och de risker som är förenade med hanteringen, och den kompetens som krävs för att kunna utföra uppgiften på ett korrekt och patientsäkert sätt. Den som ska fatta ett delegeringsbeslut ska kontrollera att mottagaren har de kunskaper och den kompetens som anges i 3 §. (HSLF-FS 2025:6).

Ansvar vid delegering

Den arbetsuppgift som ska delegeras ska vara klart definierad.

Den som delegerar ska;

- ha formell och reell kompetens för den hälso- och sjukvårdsåtgärd som beslutet avser.
- för uppgiftsmottagaren ange den hälso- och sjukvårdsåtgärd som delegeringen avser samt klargöra för mottagaren vilka teoretiska och praktiska kunskaper som krävs för att fullgöra åtgärden på ett fullgott sätt.
- fråga uppgiftsmottagaren om denna anser sig ha tillräcklig utbildning och erfarenhet för uppgiften. Om uppgiftsmottagaren anser att hen inte har tillräckliga kunskaper och erfarenheter för uppgiften får denna inte delegeras.

Delegering av hälso- och sjukvårdsåtgärd får inte göras slentrianmässigt. Med hänsyn till kraven på vård av god kvalitet och hög säkerhet för patienterna ställer varje delegeringsbeslut mycket stora anspråk på gott omdöme, goda kunskaper och noggrannhet hos såväl den som delegerar som den som åtar sig arbetsuppgiften.

Även om bemanningen av personal med formell kompetens finns i rätt omfattning kan det vara befogat att delegera hälso- och sjukvårdsåtgärd till någon som bedöms ha reell kompetens. Det kan ske när det utifrån ett helhetsperspektiv är bättre för patienternas behov och under förutsättning att patientsäkerheten inte äventyras.

Behovet och lämpligheten av delegering i det enskilda fallet kräver alltid en professionell bedömning. För detta svarar den yrkesutövare som är ålagd hälso- och sjukvårdsåtgärden.

En hälso- och sjukvårdsåtgärd får inte delegeras om det av en bestämmelse i en författning, en instruktion eller liknande framgår att uppgiften är förbehållen en viss yrkesutövare eller om något liknande formellt eller praktiskt hinder föreligger.

Vårdgivaren kan aldrig föreskriva att viss eller vissa hälso- och sjukvårdsåtgärder ska delegeras. Behovet och lämpligheten av delegering i det enskilda fallet kräver alltid en professionell bedömning, för detta svarar den yrkesutövare som är ålagd hälso- och sjukvårdsåtgärden.

Uppföljning av delegering

Den som tagit beslut om delegering ska vid olika tillfällen under gällande beslutstid kontrollera att mottagaren fullgör uppgiften på ett riktigt sätt. Beslutsfattaren ska ge den som mottagit delegeringen den handledning som behövs. Beslutsfattare är ansvarig för att följa upp kunskap och lämplighet hos delegerad personal minst en gång per år och i samband avvikelse kopplat till delegeringen. Visar det sig att mottagaren saknar förmåga att utföra hälso- och sjukvårdsåtgärden ska delegeringen återkallas

Återkalla delegering

En delegering ska omedelbart återkallas om den som delegerats inte längre bedöms utföra hälso- och sjukvårdsåtgärden enligt god och säker vård.

Risakanalys inför delegering

Om en hälso- och sjukvårdsuppgift kan delegeras eller inte beror på individuella förutsättningar hos patienten, risker med utförandet, kontinuitet av personal samt den allmänna kompetensen hos personalen.

Arbetsterapeut, fysioterapeut och sjuksköterska ska alltid väga in risknivån för vårdskada kring en hälso- och sjukvårdsåtgärd inför ett delegeringsbeslut. Riskanalysen ska baseras på graden av risk för vårdskada samt hur stor sannolikheten är att åtgärden kan utföras på rätt sätt. Riskanalys ska även ligga till grund för huruvida beslutsfattaren bedömer att hälso- och sjukvårdsuppgiften som delegeras kan utföras för alla patienter på enheten eller om delegeringen ska vara patientbunden. Riskanalysen ska även påvisa att omständigheter kring den aktuella hälso- och sjukvårdsuppgiften gör gällande att åtgärden inte kan delegeras och därmed utföras av legitimerad personal.

Man ska beakta patientsäkerheten utifrån individuella förutsättningar hos patienten, risker med utförandet, kontinuitet bland personal samt den allmänna kompetensen hos delegeringsmottagaren och i arbetsgruppen. Riskmatris, se bilaga.

Hälso- och sjukvårdsåtgärd där risk föreligger för allvarlig konsekvens men med låg sannolikhet för att det inträffar eller där konsekvensen anses ringa men sannolikheten för att något inträffar är hög ska övervägas att inte delegeras.

Delegering mellan vårdgivare

Det finns inte något juridiskt hinder mot att den som delegerar och den som tar emot delegeringen arbetar i olika organisationer eller verksamheter. Men det förutsätter att det finns ett samarbete på verksamhetsnivå och att verksamheterna är överens om att delegeringen ska ske.

Hälso-och sjukvårdsåtgärder A - D

- A. Hälso- och sjukvårdsåtgärder som är av okomplicerad karaktär kan utföras av reellt kompetent omvårdnadspersonal efter ordination från legitimerad personal och kräver ingen delegering. En instruktion beskriver hur åtgärden ska utföras.
- B. Hälso- och sjukvårdsåtgärder med viss grad av patientsäkerhetsrisker delegeras som allmän delegering till reellt kompetent personal. En instruktion beskriver hur åtgärden ska utföras.
- C. Hälso- och sjukvårdsåtgärder med viss grad av komplexitet och patientsäkerhetsrisker kan delegeras som en patientbunden delegering till ett begränsat antal personer, som till exempel rehab assistent eller viss utvald omvårdnadspersonal som kontinuerligt arbetar nära patienten. En instruktion beskriver hur åtgärden ska utföras.
- D. Vissa hälso- och sjukvårdsåtgärder som är av komplicerad och specifik karaktär och med stor risk för vårdskada får inte delegeras utan utförs av legitimerad personal.

Vid bedömning av om en hälso- och sjukvårdsuppgift ska utföras enligt A, B, C eller D ska följande beaktas:

- patientens tillstånd och funktionsnedsättning (t.ex. smärta, spasticitet, desorientering, nedsatt verbal och kommunikativ förmåga, progressiv sjukdomsbild).
- risker för patientens säkerhet/felbehandling.
- uppgiftens svårighetsgrad.
- omvårdnadspersonalens reella kompetens.
- den legitimerade personalens reella kompetens dvs. att den som delegerar ska vara väl förtrogen med uppgiften

Arbetsterapeut

A. Ordinerade hälso- och sjukvårdsåtgärder som är av okomplicerad karaktär kan utföras av reellt kompetent omvårdnadspersonal efter ordination eller instruktion från legitimerad personal och kräver ingen delegering. En instruktion beskriver hur åtgärden ska utföras.

- Okomplicerad aktivitetsträning inom:

- personlig ADL, till exempel förflyttningar, på-/ avklädning, hygien, toalettbesök
- instrumentell ADL, till exempel matlagning, inköp, städning
- övriga aktiviteter i vardagen och på fritiden.
- Okomplicerad funktionsträning av
 - kognitiva funktioner; till exempel minne, språk/kommunikation, kroppsuppfattning, uppmärksamhet
 - psykiska funktioner; till exempel uthållighet, självförtroende, initiativ
 - sociala funktioner; till exempel uppmärksamhet, samtala, samarbeta
- sensomotoriska funktioner; till exempel ledrörlighet, greppförmåga, koordination, muskelfunktion, balans, sensibilitet.
- Okomplicerad ortosbehandling och ödem-/kompressionsbehandling, till exempel av-/påtagning av ortoser och ödem-/kompressionshandskar.
- Tillse att förskrivna medicintekniska produkter/hjälpmiddel hanteras och används på avsett sätt.
- Rapportering och dokumentation av utförd ordinerad hälso- och sjukvårdsuppgift (SOSFS 2008:355).
- Insamling av uppgifter som ligger till grund för bedömning t.ex. kvalitetsregister.

B. Ordinerade hälso- och sjukvårdsåtgärder med viss grad av patientsäkerhetsrisker delegeras som allmän delegering till reellt kompetent personal. En instruktion beskriver hur åtgärden ska utföras.

- Specifik/ avancerad aktivitetsträning av personlig och/eller instrumentell ADL, arbete och fritid.
- Specifik/ avancerad funktionsträning av kognitiva, psykiska, sociala eller sensomotoriska funktioner.
- Specifik/ avancerad behandling med värme alternativt kyla.
- Specifik/ avancerad behandling med medicinteknisk produkt.
- Specifik ortosbehandling, till exempel på- och avtagning av komplicerande ortoser.
- Specifik kompressionsbehandling.

C. Ordinerade hälso- och sjukvårdsåtgärder med viss grad av komplexitet och patientsäkerhetsrisker kan delegeras som en patientbunden delegering till ett begränsat antal personer, som till exempel rehab assistent eller viss utvald omvårdnadspersonal som kontinuerligt arbetar nära patienten. En instruktion beskriver hur åtgärden ska utföras.

- Specifik/ avancerad aktivitetsträning av personlig och/eller instrumentell ADL, arbete och fritid.
- Specifik/ avancerad funktionsträning av kognitiva, psykiska, sociala eller sensomotoriska funktioner.
- Specifik/ avancerad behandling med värme alternativt kyla.
- Specifik/ avancerad behandling med medicinteknisk produkt.
- Specifik ortosbehandling, till exempel på- och avtagning av komplicerande ortoser.
- Specifik kompressionsbehandling.

D. Ordinerade hälso- och sjukvårdsåtgärder som är av komplicerad och specifik karaktär och med stor risk för vårdskada får inte delegeras utan utförs av legitimerad personal.

- Aktivitetsbedömning.
- Identifiera problem, fastställa mål och planera åtgärder.
- Medverka till att identifiera risker i miljö och livsföring och bedöma vilka hälsofrämjande arbetsterapeutiska åtgärder som behöver genomföras.
- Genomföra åtgärder av komplicerad karaktär, för att utveckla eller bibehålla aktivitets- och funktionsförmåga.
- Upprättande av träningsprogram. Dosering av träningsintensitet, frekvens och belastning.
- Utprovning och förskrivning av medicintekniska produkter/hjälpmedel i enlighet med Handboken för förskrivning av personliga hjälpmedel.
- Initiera, anvisa och prova ut specialanpassning av medicinteknisk produkt/hjälpmedel samt förskriva denna.
- Föreslå åtgärder för anpassning av miljön, till exempel bostadsanpassning, samt ansvara för att dessa är säkra för patienten.
- Delegering av hälso- och sjukvårdsåtgärder utifrån yrkeskompetens.
- Uppföljning och utvärdering av utförda hälso- och sjukvårdsåtgärder.
- Ansvara för att relevant information inom yrkesområdet inhämtas och rapporteras vidare i vårdkedjan.
- Ansvara för att göra riskbedömningar, arbeta med skadeprevention och hantera avvikelser inom yrkesområdet.
- Ge råd och stöd, instruera och handleda patient, närstående och vårdpersonal utifrån den enskilde patientens behov inom yrkesområdet.
- Ansvara för att analysera och bedöma åtgärder för insamlade riskbedömningar från t.ex. senior alert.

Fysioterapeut/sjukgymnast

A. Ordinerade hälso- och sjukvårdsåtgärder som är av okomplicerad karaktär kan utföras av reellt kompetent omvårdnadspersonal efter ordination eller instruktion från legitimerad personal och kräver ingen delegering. En instruktion beskriver hur åtgärden ska utföras.

- Okomplicerad aktivitetsträning
 - Gång- och trappträning med eller utan gånghjälpmedel.
 - Förflyttningsträning; till exempel förflyttning i och ur säng, resa sig upp alternativt sätta sig i stol.
- Okomplicerad funktionsträning
 - kontrakturförebyggande åtgärd; till exempel uttag av rörlighet i samband med av- eller påklädning, enkla rörelseövningar eller funktionella viloställningar.
 - andningsgymnastik; till exempel assistera vid andning med PEP-flaska eller PEP-mask.
 - av till exempel muskelstyrka, rörlighet, kondition, koordination och balans med eller utan redskap.

- Leda gruppgymnastik.
- Av- och påtagning av ortopediska hjälpmedel, till exempel okomplicerade ortoser.
- Tillse att förskrivna medicintekniska produkter/hjälpmedel sköts och används på avsett sätt.
- Rapportering och dokumentation av utförd ordinerad hälso- och sjukvårdsuppgift (SOSFS 2008:355).
- Insamling av uppgifter som ligger till grund för bedömning till exempel kvalitetsregister.

B. Ordinerade hälso- och sjukvårdsåtgärder med viss grad av patientsäkerhetsrisker delegeras som allmän delegering till reellt kompetent personal. En instruktion beskriver hur åtgärden ska utföras.

- Specifik/avancerad aktivitetsträning
 - gång- och trappträning.
- Specifik/avancerad funktionsträning
 - kontrakturprofylax enligt program, av till exempel muskelstyrka, rörlighet, kondition, koordination och balans med eller utan redskap.
 - andningsgymnastik, till exempel assistera vid andning med PEP-flaska, PEP-mask eller hostmaskin.
 - träning/ behandling på tippbräda.
- Behandling med medicinteknisk produkt.
 - TENS-behandling.
 - Specifik/ avancerad ortosbehandling, t.ex. på- och avtagning av komplicerande ortoser.
- Behandling med värme alternativt kyla.
- Specifik bassängträning.

C. Ordinerade hälso- och sjukvårdsåtgärder med viss grad av komplexitet och patientsäkerhetsrisker kan delegeras som en patientbunden delegering till ett begränsat antal personer, som till exempel rehab assistent eller viss utvald omvårdnadspersonal som kontinuerligt arbetar nära patienten. En instruktion beskriver hur åtgärden ska utföras.

- Specifik/avancerad aktivitetsträning
 - gång- och trappträning.
- Specifik/avancerad funktionsträning
 - kontrakturprofylax enligt program, av t.ex. muskelstyrka, rörlighet, kondition, koordination och balans med eller utan redskap.
 - andningsgymnastik, t.ex. assistera vid andning med PEP-flaska, PEP-mask eller hostmaskin.
 - träning/ behandling på tippbräda.
- Behandling med medicinteknisk produkt.
 - TENS-behandling.
 - Specifik/ avancerad ortosbehandling, t.ex. på- och avtagning av komplicerande ortoser.
- Behandling med värme alternativt kyla.
- Specifik bassängträning

D. Ordinerade hälso- och sjukvårdsåtgärder som är av komplicerad och specifik karaktär och med stor risk för vårdskada får inte delegeras utan utförs av legitimerad personal.

- Funktionsbedömning.
- Identifiera problem, fastställa mål och planera åtgärder.
- Medverka till att identifiera risker i miljö och livsföring och bedöma vilka hälsofrämjande åtgärder som behöver genomföras.
- Utföra komplicerad funktionsträning/ behandling.
- Upprättande av träningsprogram. Dosering av träningsintensitet, frekvens och belastning.
- Utföra akupunktur i smärtlindrande och/eller behandlande syfte.
- Utprovning och förskrivning av medicintekniska produkter(hjälpmiddel) i enlighet med VG-regionens Handbok för förskrivning av personliga hjälpmedel.
- Utprovning av medicinteknisk produkt inför behandling inom yrkesområdet såsom
 - TENS-utprovning för smärtlindring och/eller behandling.
 - Utprovning av ortoser.
- Initiera, anvisa och prova ut specialanpassning av medicinteknisk produkt/hjälpmiddel samt förskriva denna.
- Delegering av hälso- och sjukvårdsåtgärder utifrån yrkeskompetens.
- Uppföljning och utvärdering av utförda hälso- och sjukvårdsåtgärder.
- Dokumentation i enlighet med patientdatalagen (SOSFS 2008:355).
- Ansvara för att relevant information inom yrkesområdet inhämtas och rapporteras vidare i vårdkedjan.
- Ansvara för att göra riskbedömningar, arbeta med skadeprevention och hantera avvikelser inom yrkesområdet.
- Inom yrkesområdet ge råd och stöd, instruera och handleda patient, närstående och vårdpersonal utifrån den enskilde patientens behov.
- Ansvara för att analysera och bedöma åtgärder för insamlade riskbedömningar från t.ex. senior alert.

Sjuksköterska

A. Ordinerade hälso- och sjukvårdsåtgärder som är av okomplicerad karaktär kan utföras av reellt kompetent omvårdnadspersonal efter ordination eller instruktion från legitimerad personal och kräver ingen delegering. En instruktion beskriver hur åtgärden ska utföras.

- Okomplicerade sjukvårdsåtgärder exempelvis:
 - observationer och kontroller (till exempel – förändringar av allmäntillstånd, nutrition, temperatur, puls, urin/faeces).
 - enklare såromläggning som inte kräver uppföljning.
 - byte av inkontinenshjälpmedel.
 - på- och avtagning av stödstrumpor / kompressionsstrumpa klass 1 ordinerad av kommunens sjuksköterska

- Akut insättning av PEG-sond när den ramlat ut, detta måste kunna göras av den som upptäcker det för att undvika hopdragning, vilket kan kräva re-operation.
- Allmän omvårdnad vid vård vid livets slut samt omhändertagande av avliden.
- Hantering av material, orent och höggradigt rent/sterilt, hantering av smittförande avfall samt skötsel av medicintekniska produkter.
- Rapportering och dokumentation av utförd ordinerad hälso- och sjukvårdsuppgift (SOSFS 2008:355).
- Insamling av uppgifter som ligger till grund för bedömning t.ex. kvalitetsregister, vätskelista.

B. Ordinerade hälso- och sjukvårdsåtgärder med viss grad av patientsäkerhetsrisker delegeras som allmän delegering till reellt kompetent personal. En instruktion beskriver hur åtgärden ska utföras.

- **Läkemedelshantering** enligt riktlinjer för läkemedelshantering inom Hälso- och sjukvården i Skaraborgs kommuner exempelvis:
 - Hantering av läkemedelsautomat
 - Administrering och i vissa fall iordningställande av läkemedelsdos.
 - Iordningställa och administrera subkutant diabetesläkemedel i förfylld penna vid stabil plasmaglucosnivå.
 - P-glukoskontroll
 - Byte av p-glukossensor.
 - Iordningsställa och administrera subcutan injektion med förfylld spruta eller penna
 - Inhalationsbehandling med nebulisator.
- **Elimination**
 - Kateterspolning, blåssköljning, blåstråning, RIK.
 - Skötsel av stomi - Omläggning, byte av förband och stomipåse av läkt stomi
 - Skötsel av urostomi - Omläggning, byte av förband och stomipåse av läkt stomi
- **Andningsvård**
 - Assistans och skötsel av CPAP, BIPAP
- **Provtagning**
 - Venprovtagning (ej blodgruppering).
 - Nasofarynxprovtagning
- **Kompressionsbehandling**; lindning av ben eller på och avtagning av kompressionsstrumpa klass 2, kompressionsbehandling justerbar kompression
- **Sårömläggningar och sårbehandlingar** som kräver uppföljning.

C. Ordinerade hälso- och sjukvårdsåtgärder med viss grad av komplexitet och patientsäkerhetsrisker kan delegeras som en patientbunden delegering till ett begränsat antal personer, som till exempel rehab assistent eller viss utvald omvårdnadspersonal som kontinuerligt arbetar nära patienten. En instruktion beskriver hur åtgärden ska utföras.

- **Komplicerade/avancerade sårömläggningar och sårbehandlingar**
- **Nutrition**
 - Matning av person med konstaterade sväljningssvårigheter.
 - Avslutning av matning via nasalsond.
 - Handhavande av och matning via gastrostomisond (PEG/knapp)

- Iordningställa och administrera läkemedel via gastrostomisond
- Omkuffning av PEG/knapp
- Skötsel av gastrointestinalpump (Duo dopa)
- **Elimination**
 - Manuell peritonealdialys.
 - Omläggning och spolning av suprapubiskateter.
 - Instillation i urinblåsa, ej läkemedel
- **Andningsvård**
 - Syrgasbehandling med koncentrator eller syrgastuber enligt ordination och anvisning, byte av mask/grimma och apparatvård, inte inställning av syrgasflöde.
 - Assistans och skötsel av avancerad ventilator
 - Assistans och skötsel av hostmaskin
 - Tracheostomiskötsel och sugning i tracheostomin, beslutas i samråd med MAS i varje enskilt fall
 - Sugning av övre luftvägar

D. Ordinerade hälso- och sjukvårdsåtgärder som är av komplicerad och specifik karaktär och med stor risk för vårdskada får inte delegeras utan utförs av legitimerad personal.

- Dokumentation i enlighet med patientdatalagen (SOSFS 2008:355).
- Medicinsk bedömning
- Ansvar för specifik omvårdnad, planering av individuella omvårdnads mål/planer och omvårdnadsåtgärder samt uppföljning och utvärdering av hälso- och sjukvårdsåtgärder.
- Inom yrkesområdet ge råd och stöd, instruera och handleda patient, närstående och vårdpersonal utifrån enskilda patienters behov.
- Ansvara för att analysera och bedöma åtgärder för insamlade riskbedömningar från t.ex. senior alert.
- Läkemedelshantering som.:
 - Iordningsställande av ordinerat läkemedel som ej kan delegeras
 - Uppföljning av läkemedelsbehandling på individnivå tillsammans med behandlande läkare
 - Intramuskulära injektioner
 - Vaccinationer
 - Infusioner
 - Infusioner med risk för allergiska reaktioner utförs inte generellt utan endast efter ifylld blankett Behandlingsanvisning vid risk för överkänslighetsreaktion, (Bilaga 11; Riktlinjer för läkemedelshantering).
 - Katetrering samt instillation av läkemedel efter ordination, ex. i urinblåsa
 - Provtagning för blodgruppering och bastest
 - Sättning av sond. Lägeskontroll av nässond innan sondmatning. Sondmatning vid samtidig infusionsbehandling eller behandling med epiduralkateter.
 - Öronspolning.
 - Ansvar för hantering av medicintekniska produkter (MTP) som förekommer vid medicinsk behandling och kontroll av till exempel smärtpumpar, epiduralkatetrar, port-a-cath, syrgas, kalibrering av blodtrycksmanschett, dialysapparat.

- Utprovning och förskrivning av medicintekniska produkter/hjälpmiddel i enlighet med Handboken för förskrivning av personliga hjälpmedel.
- Vid dödsfall genomföra den yttre undersökningen av kroppen enligt indirekta kriterier om detta är överenskommet före dödsfallet (3 kap. SOSFS 2005:10).

I lokala rutiner redovisas hälso- och sjukvårdsåtgärder som kan delegeras utifrån respektive yrkeskategori.

Referenser

[Hälso- och sjukvårdslag \(2017:30\) Svensk författningssamling 2017:2017:30 t.o.m. SFS 2022:1255 - Riksdagen](#)

[Patientsäkerhetslag \(2010:659\) Svensk författningssamling 2010:2010:659 t.o.m. SFS 2021:739 - Riksdagen](#)

[Patientdatalag \(2008:355\) Svensk författningssamling 2008:2008:355 t.o.m. SFS 2022:915 - Riksdagen](#)

[Senaste version av HSLF-FS 2017:37 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ordination och hantering av läkemedel i hälso- och sjukvården - Socialstyrelsen](#)

[HSLF-FS 2025:6 Socialstyrelsens föreskrifter om ändring i föreskrifterna och allmänna råden \(HSLF-FS 2017:37\) om ordination och hantering av läkemedel i hälso- och sjukvården - Socialstyrelsen](#)

[Ordination och hantering av läkemedel i hälso- och sjukvården Handbok ordination och hantering av läkemedel i hälso- och sjukvården](#)

[Senaste version av SOSFS 2005:10 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om kriterier för bestämmande av människans död - Socialstyrelsen](#)

[HSLF-FS 2021:52 Socialstyrelsens föreskrifter om användning av medicintekniska produkter i hälso- och sjukvården](#)

[Lag \(2022:1250\) om egenvård | Sveriges riksdag](#)

[Socialstyrelsens termbank](#)

[Vem får göra vad i hälso- och sjukvården och tandvården? - Socialstyrelsen](#)

[Socialtjänstlag \(2025:400\) | Sveriges riksdag](#)

[Lag \(1993:387\) om stöd och service till vissa funktionshindrade Svensk författningssamling 1993:1993:387 t.o.m. SFS 2022:1253 - Riksdagen](#)

[Hälso- och sjukvårdsavtalet - Vårdsamverkan i Västra Götaland \(vardsamverkan.se\)](#)

[Handbok för personliga hjälpmedel inom hälso- och sjukvård - Public VardsamverkanVG](#)

Bilaga 1 Riskmatris

Allvarlighetsgrad	Exempel på konsekvenser
Katastrofal (4)	Dödsfall Bestående <i>stor</i> funktionsnedsättning (sensorisk, motorisk, fysiologisk, intellektuell eller psykologisk)
Betydande (3)	Bestående <i>måttlig</i> funktionsnedsättning (sensorisk, motorisk, fysiologisk, intellektuell eller psykologisk) Förlängt vårdtillfälle
Måttlig (2)	<i>Övergående</i> funktionsnedsättning (sensorisk, motorisk, fysiologisk, intellektuell eller psykologisk) Förlängt vårdtillfälle
Mindre (1)	Obehag eller obetydlig skada

Sannolikhet	Förekomst
Mycket stor (4)	Kan inträffa dagligen
Stor (3)	Kan inträffa varje vecka
Liten (2)	Kan inträffa varje månad
Mycket sällan (1)	Kan inträffa 1 gång / år eller mer sällan

- multiplicera värdet för allvarlighetsgrad med värdet för sannolikhet för att se riskpoängen
- riskpoängen bestämmer riskens position i riskmatrisen. Allvarliga risker med hög riskpoäng samlas i övre vänstra hörnet
- riskpoängen är en hjälp att bedöma om risken är så allvarlig att analysen ska fortsätta med analys av bakomliggande orsak, åtgärdsförslag och metod för uppföljning

	Katastrofal allvarlighets grad (4)	Betydande allvarlighets grad (3)	Måttlig allvarlighets grad (2)	Mindre allvarlighets grad (1)
Mycket stor sannolikhet (4)	16	12	8	4
Stor sannolikhet (3)	12	9	6	3
Liten sannolikhet (2)	8	6	4	2
Mycket liten sannolikhet (1)	4	3	2	1

Källa: Department of Veterans Affairs, National Center for Patient Safety, USA.

